

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.66>
УДК 342.951

*Е. І. Цибульська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та права,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3374-0801>*
*Н. Л. Піковець,
викладач, Комунальний заклад «Харківський фаховий коледж спортивного профілю» Харківської Обласної Ради
м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5168-0064>*
*Д. А. Умрихін,
аспірант кафедри економіки та права,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6767-0239>*

ЦИФРОВИЙ СУВЕРІНІТЕТ ДЕРЖАВИ ТА ЙОГО ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ

*E. Tsybulska,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Law,
Kharkov University of Humanities «People's Ukrainian Academy»,
Kharkiv, Ukraine
N. Pikovets,
Lecturer, Communal Institution "Kharkiv Vocational College Sports Profile" of the
Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine
D. Umrykhin,
Postgraduate student of the Department of Economics and Law,
Kharkov University of Humanities «People's Ukrainian Academy»,
Kharkiv, Ukraine*

DIGITAL SOVEREIGNTY OF THE STATE AND ITS MAIN COMPONENTS

У статті досліджено сутність феномену цифрового суверенітету як на рівні окремого громадянина країни, так і на рівні держави та цілих союзів держав. Мета статті – розвиток концепції цифрового суверенітету в умовах динамічних цифрових трансформацій світової економіки та її глобальної технологічної турбулентності. Показано, що в сучасних економічних дослідженнях висвітлюється багатовекторність концепції цифрового суверенітету. Зазначається, що цифровий суверенітет для окремих громадян слід розглядати в контексті захисту їх приватного життя у цифровому просторі. Авторами дослідження була здійснена спроба виділення змісту та структурних компонентів цифрового суверенітету країни або союзу країн в умовах цифрової трансформації світового економічного простору з урахуванням бачення практиків та частини громадського суспільства. Методами дослідження виступили експертні інтерв'ю та фокус-групові дискусії. Показано, що цифровий суверенітет країни або союзу країн в умовах інтенсивних цифрових трансформацій світової економіки тісно пов'язаний з національним суверенітетом, його втрата швидко веде за певних умов до повної втрати національного суверенітету. Робиться висновок про те, що забезпечення цифрового суверенітету – найважливіше стратегічне завдання, ефективне вирішення якого представляється одним із ключових національних пріоритетів сучасної України. Обґрунтовано, що в сучасних умовах цифровий суверенітет являє собою значною мірою високо динамічну та багатоаспектну дефініцію, зміст та структура якої будуть постійного доповнюватися різними компонентами у міру розвитку людської цивілізації загалом. Виділено шість компонент цифрового суверенітету країни або групи країн: нормативно-правова, технологічна, компетентнісна, політична, економічна та управлінська. Наведено визначення дефініції цифровий суверенітет держави (союзу держав). Зміст цього поняття інтерпретується як здатність держави (союзу держав) формувати та реалізовувати самостійний політичний курс у цифровій сфері (відстоювати

інтереси, забезпечувати безпеку тощо) усередині країни (союзу країн) за рахунок повноцінної реалізації нормативно-правової, технологічної, компетентнісної, політичної, економічної та управлінської компонент. В якості перспектив розвідок у даному напрямі зазначається можливість побудови моделі цифрового суверенітету країни (союзу країн) на основі виділених компонент цього феномену.

The article examines the essence of the phenomenon of digital sovereignty both at the level of an individual citizen of the country and at the level of the state and entire unions of states. The purpose of the article is to develop the concept of digital sovereignty in the conditions of dynamic digital transformations of the world economy and its global technological turbulence. It is shown that the multi-vector nature of the concept of digital sovereignty is highlighted in modern economic research. It is noted that digital sovereignty for individual citizens should be considered in the context of protecting their private life in the digital space. The authors of the study made an attempt to highlight the content and structural components of the digital sovereignty of a country or a union of countries in the conditions of digital transformation of the global economic space, taking into account the vision of practitioners and part of civil society. The research methods were expert interviews and focus group discussions. It is shown that the digital sovereignty of a country or a union of countries in the conditions of intensive digital transformations of the world economy is closely related to national sovereignty, its loss quickly leads under certain conditions to the complete loss of national sovereignty. It is concluded that ensuring digital sovereignty is the most important strategic task, the effective solution of which is one of the key national priorities of modern Ukraine. It is substantiated that in modern conditions, digital sovereignty is to a large extent a highly dynamic and multifaceted definition, the content and structure of which will be constantly supplemented by various components in the course of the development of human civilization in general. Six components of digital sovereignty of a country or a

group of countries are distinguished: regulatory, technological, competence, political, economic and managerial. The definition of the digital sovereignty of the state (union of states) is given. The content of this concept is interpreted as the ability of the state (union of states) to form and implement an independent political course in the digital sphere (defend interests, ensure security, etc.) within the country (union of countries) due to the full implementation of regulatory, technological, competence, political, economic and management component. The possibility of building a model of the digital sovereignty of a country (union of countries) based on the selected components of this phenomenon is noted as a perspective of intelligence in this direction.

Ключові слова: *цифрова трансформація, технологічна турбулентність, цифрова економіка, цифровий суверенітет країни, національний суверенітет, цифрова територія.*

Keywords: *digital transformation, technological turbulence, digital economy, digital sovereignty of the country, national sovereignty, digital territory.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процес впровадження цифрових технологій набирає все більше обертів і починає відігравати одну з найважливіших ролей у досягненні стратегічної конкурентоспроможності як окремих держав так і цілих союзів держав. Посилення цифровізації приносить багато переваг суспільству. Цифрові інновації визначають як створення або прийняття та використання необмеженої за своєю суттю новизни з доданою вартістю (наприклад, продукту, послуги, процесу або бізнес-моделі) завдяки впровадженню цифрових технологій [1]. Такі інновації суттєвого підвищують конкурентоспроможність бізнесу та країни взагалі. Цифрові інновації кардинально змінюють підхід до управління бізнесом, і це суттєво впливає на процеси управлінського аналізу і прийняття рішень на його основі. Крім

того, вони охоплюють користувачів і споживачів, оскільки їхнє використання «полягає в активному виборі ресурсів пропозиції та конфігурації їх з іншими ресурсами або навіть у перегляді їх використання та цілей» [2; 3].

Більшість держав світу починають розуміти, що доступ до цифрових технологій є необхідним та найважливішим чинником для забезпечення своєї стратегічної конкурентоспроможності та формування свого суверенітету як у фінансовій, так і в цифровій сферах. Використання цифрових інструментів і технологій вже давно стало стратегічною складовою національної конкурентоспроможності країни, а володіння новими технологіями визначатиме майбутній світовий порядок. Конкурентоспроможність та подальший успішний розвиток країни залежить від досягнення технологічного лідерства та цифрового суверенітету [4].

Із статистичних джерел відомо, що 92% відсотків всіх даних у Західному світі зберігаються у американських хмарних компаніях, у тому числі і дані урядових організацій. Також відомо, що серед десяти найбільших високотехнологічних компаній світу шість – американські і жодна з них не є європейською, згідно даних брюссельського аналітичного центру CEPS, на американську компанію Amazon Web Services (AWS) припадає 30% світового ринку зовнішніх серверів для розміщення корпоративних даних, за нею йдуть Microsoft з 16% і Google з 7,8% [2]. Отже 53,8% зовнішніх серверів для розміщення корпоративних даних знаходиться в США. В ЄС з цього приводу зростає занепокоєння, що іноземні технологічні компанії виходять далеко за межі законів про конфіденційність. Це призвело до відчуття суверенного безсилля. У ЄС зростає консенсус щодо того, що іноземним компаніям не можна дозволяти захоплювати ринок аналітики даних за допомогою штучного інтелекту. У цьому контексті для країн ЄС і тих, хто бажає наблизитися до Євросоюзу, таких як Україна, буде важливо посилити свій цифровий суверенітет, щоб забезпечити вищий європейський суверенітет і підвищити конкурентоспроможність ЄС по відношенню до основних економічних гравців – США та Китаю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Досліджень, в центрі яких стоять питання формування та інтерпретації цифрового суверенітету стає все більше. Особлива увага приділяється нестачі цифрових компетенцій, які мають забезпечити функціонування цифрової економіки та реалізацію цифрового економічного суверенітету [1]: система перенавчання не впорається з темпами прискорення цифрової трансформації [2].

Концепція цифрового суверенітету набуває в науковій сфері в останній час все більше популярності. Так Ламбач Д. [5], Поле Дж. [6], Вітхпал В. [7] розглядають концепцію цифрового суверенітету в залежності від різних національних умов, типу самовизначення та розташування країни. Вони підкреслюють, що загального поняття цифрового суверенітету не існує, а є набір конкретних різноманітних варіантів чинників, що створюють національний цифровий суверенітет. В той же час Бендайек А. та Нейя Дж. вважають, що концепція цифрового суверенітету охоплює не лише питання Інтернет-комунікації та зв'язку, але й торкається цифрової трансформації суспільства. Цифровий суверенітет – особливо в Європі – зараз часто використовується як скорочення для впорядкованої, орієнтованої на цінності, регульованої, а отже розумної та безпечної цифрової сфери [8]. Тіль Т. зазначає, що не потрібно ототожнювати цифровий суверенітет із здатністю захищати ліберальні та демократичні цінності, як це часто роблять політичні діячі в Європі [9]. Фоссен Ф. та Согнер А. розглядають цифровий суверенітет через призму функціонування цифрової економіки. Особливу увагу вони приділяють цифровим компетенціям, які мають забезпечити розвиток цифрової економіки та реалізацію цифрового економічного суверенітету [10].

Кутюр С. та Тоупін С. розглядають сутність цифрового суверенітету через призму п'яти концепцій: суверенітет кіберпросторів, суверенітет держави та уряду, суверенітет корінних народів, суверенітет громадських організацій, особистий цифровий суверенітет [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

За останнє десятиліття цифровий суверенітет став центральним елементом дискурсу політики з цифрових питань. Хоча він став популярним, ця концепція залишається дуже суперечливою, про що яскраво свідчить побічний аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважно у наукових працях цей феномен розглядається стосовно однієї певної сфери. Більшість авторів розглядають суверенітет як політичну категорію, а не економічну, правову чи організаційну. Незважаючи на безліч робіт з дослідження сутності цифрового суверенітету, слід зазначити, що знання з цього питання роз'єднані, носять фрагментарний характер, результати існуючих досліджень, а також існуючий накопичений практичний досвід потребують подальшого дослідження. Зокрема, вимагає уточнення змісту категорії «цифровий суверенітет» для соціально-економічних систем (країн або союзів країн) у період цифрової трансформації, необхідні подальші дослідження щодо основних компонент цифрового суверенітету соціально-економічних систем.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розвиток концепції цифрового суверенітету в умовах інтенсивних цифрових трансформацій світової економіки та її глобальної технологічної турбулентності.

Для досягнення мети у роботі вирішуються такі завдання:

- дослідити сутність феномену та дефініції «цифровий суверенітет»;
- розглянути основні компоненти цифрового суверенітету в умовах інтенсивних цифрових трансформацій світової економіки та її глобальної технологічної турбулентності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зростання інтересу до феномену «цифрового суверенітету» може бути частково зумовлене такими факторами, як зростаюча значимість хмарних технологій [12] та одкровлення Е. Сноудена про державне та корпоративне шпигунство з боку США [13].

Розглянемо сутність дефініції «цифровий суверенітет». Одним із перших визначення цифрового суверенітету дав французький бізнесмен П'єр

Белланжер. У 2012 р. у своїй публікації П. Белланжер визначив цифровий суверенітет (*souveraineté numérique*) як «контроль над сьогодишнім днем і нашою спільною долею, які виявляють себе і формуються через застосування технологій та комп'ютерних мереж» [14]. Одночасно П. Беланжер тлумачить це поняття та його зміст в контексті захисту приватного життя громадян європейських держав у кіберпросторі, зокрема, робить акцент на доцільності прискорення створення власних європейських систем у технологіях Хмарних обчислень та зберігання даних громадян. З цієї позиції Беланжер підтримує запровадження державного контролю даних та систем зв'язку, підкреслюючи необхідність зниження контролю з боку іноземних ІТ-корпорацій [14].

На думку О. Шульги «Цифровий суверенітет країни – це здатність держави управляти інформаційними потоками, обмежувати їх і претендувати на ексклюзивне право визначати національний дискурс та інформаційне поле, або можливість коли не обмежувати, то контролювати і встановлювати червоні прапорці транснаціональним технологічним компаніям, через які транслуються й перерозподіляються інформаційні потоки, відбувається керування цифровою інфраструктурою [15]. В даному визначенні акцент робиться на технологічній та інформаційній складових цифрового суверенітету, але не враховується аспект цифрової безпеки громадян.

Український науковець Дубов Д. не дає чіткого визначення поняття цифрового суверенітету, але зазначає що для його розбудови в Україні потрібно формування необхідних інституційних, організаційних та економічних механізмів [16], з цього можливо зробити висновок, що автор розглядає цифровий суверенітет як багатоаспектне поняття.

Як видно із наведених визначень, у науковців не має одностайної думки щодо сутності дефініції «цифровий суверенітет», тому авторами даного дослідження була здійснена спроба виділення змісту та структурних компонентів цифрового суверенітету в умовах інтенсивних цифрових трансформацій світової економіки та її глобальної технологічної

турбулентності з урахуванням бачення практиків та частини громадського суспільства шляхом експертних інтерв'ю та фокус-групових дискусій. Обсяг вибірки склав 50 осіб. У ході експертних інтерв'ю були опитані представники сфери освіти та науки (30%), ІТ-технологій (35%), державного управління (15%), бізнесу (20%). Учасниками 5 фокус-групових дискусій стала молодь (50 осіб віком 18–28 років) як частина громадянського суспільства.

Обробка результатів інтерв'ю та результатів фокус-групових дискусій виявила відсутність єдності поглядів серед учасників дослідження щодо сутності дефініції «цифровий суверенітет». Деякі експерти висловилися з великим скептицизмом щодо можливості досягнення повної цифрової незалежності в умовах використання глобальних цифрових комунікацій екстериторіального характеру. Один із експертів підкреслив, що «цифровий суверенітет – це безглузда концепція у відкритому суспільстві».

Будь-яка спроба формування цифрового суверенітету може призвести до формування закритих політичних режимів і міжнародної ізоляції, а також може мати серйозні наслідки, такі як технологічна затримка розвитку країни через відсутність міжнародного науково-технічного співробітництва з іншими країнами. Крім того, встановлення та підтримка цифрового суверенітету держави ускладняється технологічними відмінностями між країнами. Окремі експерти пояснюють неможливість досягнення національного цифрового суверенітету існуванням технологічних «еліт», тобто великих технологічних транснаціональних гігантів, які перерозподіляють ринки і не допускають серйозної конкуренції з боку нових учасників, у тому числі урядів держав та державних компаній.

З іншого боку, значна частина респондентів була налаштована оптимістично, що дозволило виділити ряд ключових ознак та змістовних компонентів цифрового суверенітету країни. Найпопулярнішою ознакою цифрового суверенітету стало право на незалежне управління цифровими ресурсами, що діє у національних сегментах цифрового простору.

Таке право передбачає можливості регулювання, нагляду та контролю над діяльністю цифрових платформ, і навіть блокування розміщеної ними інформації уповноваженими для цього державою органами і організаціями.

Крім того, цифровий суверенітет у рамках цієї концепції представляється як можливість держави самостійно визначати ступінь та способи своєї участі чи неучасті у відносинах, пов'язаних із застосуванням цифрових технологій для реалізації власних інтересів. При цьому реалізація суверенітету національних сегментів цифрового простору має регулюватись національним законодавством на користь конкретної держави.

По суті, цей підхід пов'язаний з нормативно-правовою та законодавчою складовою цифрового суверенітету, можливостями застосування державними інститутами влади права на легітимну диктатуру стосовно цифрових ресурсів, права на незалежну реалізацію наглядових та контрольно-регулятивних функцій.

Ряд експертів дотримуються позиції, пов'язаної з технологічною складовою цифрового суверенітету. В рамках цього підходу цифровий суверенітет визначається наявністю суверенного комплексу інтегрованих та взаємодоповнюючих цифрових сервісів у всіх ключових сферах життєдіяльності держави і суспільства, що включає власну апаратну базу, технологічні рішення в галузі доставки контенту, а також національні цифрові платформи (соціальні мережі, хмарні сховища, месенджери, послуги зберігання інформації тощо).

Крім цього, ознакою цифрового суверенітету, на думку частини експертів, є наявність власних ефективних та висококонкурентних програмних продуктів для вирішення широкого кола завдань (національні операційні системи, інструменти роботи з Big Data, програмні системи моніторингу, аналітики та прогнозування, розробки в галузі штучного інтелекту тощо). У рамках цієї парадигми на перший план виходять технологічний потенціал та незалежність держави від зовнішніх постачальників «високих технологій», здатність забезпечити автономне

функціонування національного сегменту цифрового простору на основі власної технологічної інфраструктури, а також протистояти зовнішнім цифровим загрозам, включаючи кібератаки, цифрове шпигунство, спроби руйнування об'єктів національної інфраструктури через використання цифрових каналів комунікації та ін.

Третя група експертних поглядів на феномен цифрового суверенітету пов'язана з його компетентнісним аспектом. Акцентується увага на здібностях використання цифрових ресурсів, які формуються в умовах одночасної наявності цифрових технологій та інфраструктури, законодавчої та нормативної правової бази, а також навичок, умінь, компетенцій щодо їх використання у процесах суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку, а також у сфері державного управління. Цифровий суверенітет у цьому випадку є емерджентною властивістю національної системи. У зв'язку з цим особливу значимість набуває наявність ефективної національної системи освіти та науки, здатної готувати висококваліфіковані кадри для цифрової індустрії, а також здійснювати передові дослідження та розробки, знаходити нові рішення у цифровій сфері, а не запозичувати їх ззовні. «Цифровий суверенітет передбачає якісну кадрову ротацію (прихід до профільних міністерств відповідальних фахівців, які детально знаються на процесах цифровізації та ІТ-індустрій), створення освітніх програм в університетах, які готують спеціалістів мультидисциплінарного типу – на стику ІТ-технологій та державного управління, публічної політики, інноваційної економіки, створення у країні нових робочих місць, які забезпечують державу корисними інноваціями в галузі штучного інтелекту, електронного уряду, інтернету речей, електронної сфери послуг, систем нових озброєнь і т. п.», – коментував один із експертів.

Четверта група експертних позицій, а також більша частина представників фокус-груп, пов'язана з політичною складовою та державно-управлінським аспектом цифрового суверенітету як стратегії розвитку у певній сфері.

Коли цифровий суверенітет є емерджентною властивістю, що виникає в процесах поєднання національної інфраструктури, нормативної правової бази та професійних компетенцій у цифровій сфері, державна політика стає наріжним каменем, визначальним, яким шляхом здійснюватиметься процес діджиталізації на національному рівні, якими будуть її параметри та цілі, наскільки вони відповідатимуть інтересам національного суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку.

У такому разі стає очевидним, що однією з головних умов, необхідних для формування та підтримки національного цифрового суверенітету, має бути здатність держави проводити незалежну зовнішню та внутрішню політику у цифровому просторі. Навіть в умовах наявності необхідних складових (незалежна цифрова інфраструктура, суверенна нормативно-правова база, професійні компетенції у цифровій сфері) процеси цифровізації всередині держави можуть переслідувати цілі та інтереси зовнішніх акторів. «Цифровий суверенітет – це здатність держави проводити (формувати та реалізовувати) самостійний політичний курс у цифровій сфері (відстоювати інтереси, забезпечувати безпеку тощо) усередині країни та в міжнародних відносинах», – коментував один із експертів.

Вкрай важливим є виділення ціннісно-змістовної компоненти процесів цифрової комунікації, тісно пов'язаної з державною інформаційною політикою. Інформація лежить в основі пояснювальних моделей соціально-політичної дійсності, що формують масові політичні уявлення. Наявність у держави можливостей та здатності самостійно визначати, які норми, цінності, смисли, символи, моделі політичного мислення та політичної поведінки транслюватимуться в цифровому середовищі, що безпосередньо визначає потенціал держави у сфері забезпечення політичної стабільності, запобігання зростанню соціально-політичної напруженості, а також протидії «перереформатування» і навіть руйнування традиційних національних ціннісно-змістовних, культурних, моральних, символічних просторів, які безпосередньо впливають на національний менталітет. Учасники фокус-груп

зазначали, що «цифровий суверенітет буде в державі, в якій є якась чітка ідеологія чи національна ідея, де розвинена масова культура роботи та спілкування в інтернеті та активно використовується «система пропаганди» для формування власної національної ідеї».

Говорячи про важливість політичної складової цифрового суверенітету, не можна не погодитися і з думкою іншого експерта: «...влада повинна забезпечувати панування над «цифровою територією», звертати увагу на свою легітимацію через мережеві спільноти на різних інтернет-ресурсах, створювати такі спільноти, конструювати розгалужену екосистему із цифрових платформ, здатних створити якісну цифрову демократію, налагодивши безліч зворотних контурів зв'язку між державними, муніципальними службовцями, депутатами, експертними організаціями та громадянам. Держава має створювати власну незалежну цифрову територію, контролюватиме системи комунікації». У цьому нам бачиться одне із ключових завдань держави у сферах політики та управління.

Незважаючи на відносну новизну феномена цифрового суверенітету, він здатний виступати фактором, що впливає на функціонування традиційних сфер життєдіяльності держави та суспільства. Втрата цифрового суверенітету може швидко спричинити втрати у критично важливих для держави сферах, а за певних умов – і повну втрату національного суверенітету. Це досить актуально для України, яка виборює свій національний суверенітет на полі бою та веде постійну інформаційну війну, відбиває постійні кібератаки ворога. Забезпечення цифрового суверенітету – найважливіше стратегічне завдання, ефективне вирішення якого представляється одним із ключових національних пріоритетів сучасної України.

Деякі автори підміняють поняття цифрового суверенітету країни або групи країн поняттям стратегічної автономії і виділяють такі компоненти цього феномену: кібербезпека; цифрова компетентність населення; набуття лідерства у регулюванні; промислова політика, дослідження, інвестиції та зміцнення ланцюгів поставок; створення альянсів і сприяння міжнародній

співпраці [17]. Виділені Кушніренко О. та Кушніренко Є. компоненти стратегічної цифрової автономії держави або групи держав по своїй змістовній сутності близькі до результатів досліджень, які отримані нами в результаті опитування респондентів та проведення фокус-груп. В результаті проведених досліджень нами було виділено шість компонент цифрового суверенітету країни або групи країн: нормативно-правова, технологічна, компетентнісна, політична, економічна та управлінська. З огляду на виокремлені складові цифрового суверенітету нам вбачається доцільним надати таке визначення цього поняття. Цифровий суверенітет держави (союзу держав) – це здатність держави (союзу держав) формувати та реалізовувати самостійний політичний курс у цифровій сфері (відстоювати інтереси, забезпечувати безпеку тощо) усередині країни (союзу країн) за рахунок повноцінної реалізації нормативно-правової, технологічної, компетентнісної, політичної, економічної та управлінської компонент.

Висновки та перспективи розвідок у даному напрямі.

В умовах інтенсивних цифрових трансформацій світової економіки та глобальної технологічної турбулентності цифровий суверенітет являє собою значною мірою високо динамічну та багатоаспектну дефініцію, зміст та структура якої будуть постійного доповнюватися різними компонентами у міру розвитку людської цивілізації загалом.

Цифровий суверенітет держави (союзу держав) – це здатність держави (союзу держав) формувати та реалізовувати самостійний політичний курс у цифровій сфері (відстоювати інтереси, забезпечувати безпеку тощо) усередині країни (союзу країн) за рахунок повноцінної реалізації нормативно-правової, технологічної, компетентнісної, політичної, економічної та управлінської компонент. Забезпечення повноцінної реалізації кожної з компонентів є критичною умовою для формування стійкого цифрового суверенітету сучасної держави, що забезпечує можливості конкурентоспроможності та незалежного розвитку в актуальних умовах

глобальних технологічних змін та пов'язаного з цим технологічного протиборства.

Цифровий суверенітет країни або союзу країн в умовах інтенсивних цифрових трансформацій світової економіки тісно пов'язаний з національним суверенітетом, його втрата швидко веде за певних умов до повної втрати національного суверенітету.

Забезпечення цифрового суверенітету – найважливіше стратегічне завдання, ефективне вирішення якого представляється одним із ключових національних пріоритетів сучасної України.

В якості перспектив розвідок у даному напрямі можлива побудова моделі цифрового суверенітету країни (союзу країн) на основі виділених компонент цього феномену.

Література

1. Hund A., Wagner H-T, Beimborn D., Weitzel T. Digital innovation: Review and novel perspective. *The Journal of Strategic Information Systems*. 2021.Vol. 30, Iss. 4, 101695.
2. Kraus S., Durst S., Ferreira J., Veiga P., Kailer N., Weinmann A. Digital transformation in business and management research: An overview of the current status quo. *International Journal of Information Management*. 2022. Vol. 63, 102466. ISSN 0268-4012. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2021.102466>.
3. Henfridsson O., Nandhakumar J., Scarbrough H.. Panourgias Recombination in the Open-ended Value Landscape of Digital Innovation. *Inf. Organ.* 2018. 28 (2). P. 89–100. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2021.101695>.
4. Bakardjieva E., Bremberg N., Michalski A., Oxelheim L. The European Union in a Changing World Order: What Is at Stake? *Interdisciplinary European Studies*. New York: Palgrave Macmillan, 2020. P. 23–46. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-18001-0>.
5. Lambach D.The Territorialization of Cyberspace. *International Studies Review*. 2019. 22(3). P. 482–506. DOI: <https://doi.org/10.1093/isr/viz022>.
6. Pohle J. (2020). Digitale Souveränität.. *Handbuch Digitalisierung in Staat und Verwaltung* / Eds.T. Klenk, F. Nullmeier, G. Wewer. Springer, 2020. P.1–13. Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-658-23669-4_21-1.

7. Wittpahl V. Digitale Souveränität: Bürger, Unternehmen, Staat. Springer Vieweg, 2017. 193 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-55796-9>.

8. Bendiek A., Neyer J. (2020). Europas digitale Souveränität. Bedingungen und Herausforderungen internationaler politischer. *Handlungsfähigkeit. Demokratietheorie im Zeitalter der Frühdigitalisierung* / Eds. M. Oswald, I. Borucki. Springer VS, 2020. P. 103–125.

9. Pohle J., Thiel T. Digital sovereignty. 2020. *Internet Policy Review*. 2020. 9(4). DOI: <https://doi.org/10.14763/2020.4.1532>.

10. Fossen F., Sorgner, A. Mapping the Future of Occupations: Transformative and Destructive Effects of New Digital Technologies on Jobs. *Foresight and STI Governance*. 2019. Vol. 13, № 2. P. 10–18. DOI: <https://doi.org/10.17323/2500-2597.2019.2.10.18>.

11. Couture S., Toupin S. What does the notion of «sovereignty» mean when referring to the digital? 2019. *New Media & Society*. Vol. 21, № 10. P. 2305–2322.

12. Hu T.H. A Prehistory of the Cloud. Cambridge, MA: The MIT Press, 2015.

13. Polatin-Reuben D., Wright J. An Internet with BRICS characteristics: data sovereignty and the Balkanisation of the Internet. *Usenix*. 2014. 7 July. URL: <https://www.usenix.org/system/files/conference/foci14/foci14-polatin-reuben.pdf>.

14. Bellanger P. De la souveraineté numérique. 2012. *Le Débat*. Vol. 170 (3). P. 149–159.

15. Шульга О. Цифровий суверенітет і українське суспільство час для дискусії настав. *Дзеркало тижня* 12.01.2020. URL: <https://zn.ua/ukr/tech/cifroviy-suverenitet-i-ukrayinske-suspilstvo-chas-dlya-diskusiyi-nastav-335318.html>.

16. Дубов, Д. В. Цифровий суверенітет у сучасному світі: виклики та можливості для України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2015. № 1. С. 205–209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkm_2015_1_45.

17. Кушніренко О., Кушніренко, Є. Досягнення цифрової автономії України як стратегічний вектор інтеграції з ЄС. 2023. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*, 2(1). DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-1-3>.

References

1. Hund, A. Wagner, H.-T. Beimborn, D. and Weitzel, T. (2021), "Digital innovation: Review and novel perspective", *The Journal of Strategic Information Systems*, vol.30, iss. 4, 101695.
2. Kraus, S. Durst, S. Ferreira, J. Veiga, P. Kailer, N. and Weinmann, A. (2022), "Digital transformation in business and management research: An overview of the current status quo", *International Journal of Information Management*, [Online], vol. 63, 102466, available at: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2021.102466> (Accessed 04 November 2023).
3. Henfridsson, O. Nandhakumar, J. and Scarbrough H. (2018), "Panourgias Recombination in the Open-ended Value Landscape of Digital Innovation", *Inf. Organ.*, [Online], 28 (2) (2018), pp. 89–100, available at: <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2021.101695> (Accessed 04 November 2023).
4. Bakardjieva, E. Bremberg, N. Michalski, A. and Oxelheim, L. (2020). *The European Union in a Changing World Order: What Is at Stake?*, Interdisciplinary European Studies, Palgrave Macmillan, New York, USA, pp. 23–46. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-18001-0>.
5. Lambach, D. (2019), "The Territorialization of Cyberspace", *International Studies Review*, [Online], vol. 22(3), pp. 482–506, available at: <https://doi.org/10.1093/isr/viz022> (Accessed 04 November 2023).
6. Pohle, J. (2020), *Digitale Souveränität, Handbuch Digitalisierung in Staat und Verwaltung*, pp.1–13, Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-658-23669-4_21-1.
7. Wittpahl, V. (Ed.). (2017). *Digitale Souveränität: Bürger, Unternehmen, Springer Vieweg, Staat*. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-55796-9>.
8. Bendiek, A. and Neyer, J. (2020), *Europas digitale Souveränität. Bedingungen und Herausforderungen internationaler politischer Handlungsfähigkeit, Demokratietheorie im Zeitalter der Frühdigitalisierung*, Springer VS, pp.103–125.
9. Pohle, J. and Thiel, T. (2020), "Digital sovereignty", *Internet Policy Review*, [Online], vol. 9(4), available at: <https://doi.org/10.14763/2020.4.1532> (Accessed 04 November 2023).
10. Fossen, F. and Sorgner, A. (2019), "Mapping the Future of Occupations: Transformative and Destructive Effects of New Digital Technologies on Jobs",

Foresight and STI Governance, [Online], vol. 13, no. 2, pp. 10–18, available at: <https://doi.org/10.17323/2500-2597.2019.2.10.18> (Accessed 04 November 2023).

11. Couture, S. and Toupin, S. (2019), "What does the notion of "sovereignty" mean when referring to the digital", *New Media & Society*, vol. 21, no. 10, pp. 2305–2322.

12. Hu, T.H. (2015), *A Prehistory of the Cloud*, The MIT Press, Cambridge, MA..

13. Polatin-Reuben, D. and Wright, J. (2014), "An Internet with BRICS characteristics: data sovereignty and the Balkanisation of the Internet", *Usenix*, vol. 7 July, [Online], available at: <https://www.usenix.org/system/files/conference/foci14/foci14-polatin-reuben.pdf> (Accessed 04 November 2023).

14. Bellanger, P. (2012), "De la souveraineté numérique", *Le Débat*, vol. 170 (3), pp. 149–159.

15. Shulha, O. (2020), "Digital sovereignty and Ukrainian society, the time has come for a discussion", *Dzerkalo tyzhnia*, [Online], available at: <https://zn.ua/ukr/tech/cifroviy-suverenitet-i-ukrayinske-suspilstvo-chas-dlya-diskusiyi-nastav-335318.html> (Accessed 04 November 2023).

16. Dubov, D. V. (2015), "Digital sovereignty in the modern world: challenges and opportunities for Ukraine", *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, [Online], vol. 1, pp. 205–209, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2015_1_45 (Accessed 04 November 2023).

17. Kushnirenko, O., & Kushnirenko, Ye. (2023), "Achieving digital autonomy of Ukraine as a strategic vector of integration with the EU", *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoi asotsiatsii naukovtsiv. Seriya: ekonomika, upravlinnia, bezpeka, tekhnolohii*, [Online], vol. 2(1). <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-1-3>.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2023 р.